

Het roer moet om: een nieuwe organisatie met een nieuwe doelstelling

M.J. van Iersel, J. Janssen, J. Plaizier,

De Stuurgroep Bedrijfsraad 2000 heeft zijn gedachten laten gaan over de doelstellingen van de nieuwe organisatie. De 'werkgroep doelstellingen', bestaande uit bovengenoemde auteurs, heeft die uitgewerkt en onder woorden gebracht in een advies aan de stuurgroep. Omdat we u graag op de hoogte houden over de ontwikkelingen aangaande de nieuwe organisatie geven we u hieronder de overwegingen die daarbij een rol gespeeld hebben.

238

Van oudsher zijn de bijenteeltorganisaties beroepsgerichte organisaties. Via de bonden kon men goedkope suiker krijgen, de bonden bemiddelden bij plaatsing van volken op het fruit, men kan er zijn kasten en volken verzekeren, men geeft een vakblad uit. De afdeling handel van de VBBN is niet bedoeld als een bedrijf dat winst moet maken voor de organisatie (hoewel winst mooi is meegenomen), maar als een instelling die de imkers goede gereedschappen moet verschaffen: redelijke prijs, goede kwaliteit. In onze moderne economie is het imkeren een uitgestorven beroep. Imkers zijn nog steeds georganiseerd, maar hun organisaties kennen geen groei, zij gaan achteruit. Dat is een trend die al jaren bestaat en er zijn geen tekenen van verandering. Tegelijkertijd zien we, hoe organisaties die zich op een idealistische wijze met de natuur bezig houden, groeien en bloeien. Van hen kunnen we veel leren. De huidige georganiseerde bijenhouderij in Nederland draagt vanuit het verleden die aandacht voor het imkeren als beroep en de daarbij behorende financiële belangen te exclusief met zich mee. Dat is ballast geworden die ons meer kwaad dan goed doet. Het bij velen van ons levende verlangen naar één bijenhoudersorganisatie in Nederland komt mede voort uit het besef dat het bergafwaarts gaat met ons.

Het vraagt een grote inspanning om als organisatie om te schakelen van een beroepsgerichte organisatie naar een organisatie met een idealistische doelstelling. We moeten gebaande wegen verlaten en nieuwe perspectieven zoeken. We zullen daarvoor alle krachten moeten bundelen: de oude organisaties opheffen en een nieuwe vereniging oprichten. Het oude doel: bevordering van de bijenteelt omzetten in een nieuw doel: behartigen van de belangen van

leden die zich bezig houden met honingbijen en andere vliesvleugelige insecten.

Waarom houden we ons met bijen bezig?

Op de eerste plaats omdat het zo'n interessant beestje is. Bovendien is de honingbij economisch van belang. In het verleden hield men, meer dan tegenwoordig, de bijen vooral om haar economische waarde, ook al was de liefde voor en de interesse in de honingbij daarbij niet weg te denken. Momenteel is dat andersom. Voor vrijwel alle imkers geldt dat de liefde voor de honingbij en de interesse in dat natuurwonder de belangrijkste waarden zijn, ook al speelt haar economische waarde nog steeds een rol. Veel imkers hebben financiële belangen bij hun volken: de gemaakte kosten zijn te bestrijden met reizen naar het fruit en de verkoop van honing. Voor de een geldt dat financiële belang sterker dan voor de ander. Ook als imker zijn we verschillend: de een wil alles weten over het functioneren van een bijenvolk en de ander vindt het genoeg als hij een hanteerbare bedrijfsmethode heeft, als hij de imkertechnieken zo beheerst dat hij elk jaar weer het zwermen onder controle houdt en honing kan slingeren. Maar elke imker geeft met trots aan iedereen voorlichting over zijn bijen.

Bijenhouderij economisch niet interessant

Vroeger was de bijenhouderij een onderdeel van het boerenbedrijf. Men hield bijen zoals men kippen, varkens en geiten hield. Ze leverden allen een bijdrage, zowel financieel als in natura, aan het bestaan van het boerengezin. De kennis om dit met succes te kunnen doen werd van generatie op generatie doorgegeven. Na 1900 ziet men allerlei verbeteringen komen in zowel land- en tuinbouw alsook in de veeteelt. Vooral na de tweede wereldoorlog zetten deze ontwikkelingen door. De zwoegende keuterboer veranderde in een moderne hoogopgeleide manager. Ook de bijenhouderij ging mee in deze ontwikkelingen. Het duidelijkst is dit waar te nemen in het landbouwonderwijs. Er werden boekjes uitgegeven voor onderwijs in de bijenteelt op landbouwscholen. 'Bijen houden met succes' van H. van Gool vormt zowel het eindpunt als het hoogtepunt van dat streven. De ontwikkeling en de uitgave van het boek gaat samen met de invoering van de Spaarkast en de Aalster-

methode. De rijksbijenteeltconsulent en zijn assistenten hebben zich in die tijd zeer ingespannen om de Nederlandse imker behulpzaam te zijn bij het houden van bijen op een economisch verantwoorde manier. Hun inspanningen hadden veel succes. De Aalstermethode werd algemeen bekend, zozeer zelfs dat het een tijdlang als de enige goede manier van bijenhouden in Nederland werd gezien. Ook de Spaarkast was een succes. Tot op de dag van vandaag werkt het overgrote deel van de imkers in Nederland met deze kast. Ondanks deze inspanningen is de imkerij geen moderne landbouwindustrie geworden. Waarom? Was het economisch belang van deze sector van de landbouw toen al zo gering dat een echte inspanning tot verbetering niet de moeite waard was? Werd de imkerij ook toen al meer bedreven uit liefde voor het vak dan voor het gewin?

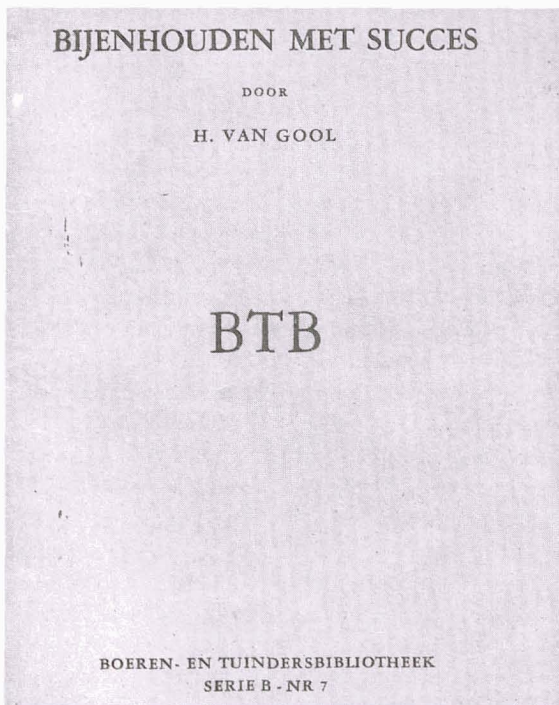
Het rijksbijenteeltconsulentschap vormde de verbindende schakel tussen overheid en georganiseerde imkers. Het bijenteeltonderwijs werd bekostigd door het ministerie van landbouw. Tot op de dag van vandaag bestaat die verbinding met de overheid nog. Maar was vroeger de overheid een stimulans voor de imkerij, nu is ze niet meer geïnteresseerd. Er is geen enkel economisch belang. Ir. Mommers kon in zijn tijd invloed uitoefenen op wetgeving voor de bestrijding van

de tracheënmijtziekte. Nu is zelfs het tot stand brengen van overleg met het ministerie al een hele opgave.

Bijenhoudery staat er alleen voor

De bijenteeltorganisaties stonden achter het beleid van de rijksbijenteeltconsulent. Zij ondersteunden het streven naar een economisch verantwoorde bijenteelt en ontwikkelden zelf nauwelijks beleid. Dat wreekt zich nu. Het rijksbijenteeltconsulentschap is allang verdwenen, het ministerie van landbouw heeft geen belangstelling meer. De georganiseerde imkerij staat er alleen voor. Ten aanzien van een economisch verantwoorde bijenteelt hebben de organisaties hun leden nauwelijks iets te bieden en een andere doelstelling is er nog niet. Dat heeft tot consequentie dat leden zich af gaan vragen waarvoor ze nou eigenlijk contributie betalen. Als de bijenhoudery geld op moet brengen is de contributie een investering die zijn geld op moet brengen. De gedachte dat de georganiseerde imkerij, bijenhouden en geld iets met elkaar te maken hebben dragen wij vanuit het verleden mee. Daaraan vast zit het idee dat de overheid zich met de bijenhoudery zou moeten bemoeien, dat de overheid onze financiële problemen op zou moeten lossen. We wachten af en nemen zelf geen initiatief. Dat doet (deed) de overheid immers ook voor andere takken van landbouw en veeteelt.

239

Bovenstaand boek is uitgekomen in juni 1953. De schrijver, H. van Gool was leraar in algemene dienst bij het rijksbijenteeltconsulentschap. De Aalstermethode werd voor het eerst gepubliceerd in april 1952.

Allerlei motieven om te imkeren

Imkers heb je in soorten. Er zijn er die inderdaad geld verdienen met imkeren. Vooral in de bestuiving is dit het geval. Het gaat daarbij om grote bedragen. Een jaaromzet van meer dan 2 ton is daar geen uitzondering. Deze imkers hebben weinig belang bij de georganiseerde bijenhoudery. Ze kunnen hun eigen boontjes doppen. Terecht worden zij door de overheid gezien als 'bedrijfsleven' waarop de principes van de markteconomie van toepassing zijn.

Er zijn ook imkers die louter voor het genoegen een volkje in hun tuin hebben staan en soms levert dat nog honing op ook. De meeste imkers zitten tussen deze twee uitersten. Het merendeel heeft zijn volken omdat ze van de natuur en in het bijzonder van bijen houden. Bovendien is het heel fijn dat bijen een heerlijke honing maken; de beloning voor het imkeren.

Natuur voor het grote publiek

Organisaties die onbaatzuchtig opkomen voor de natuur kunnen rekenen op steun van het grote publiek. Als de georganiseerde bijenhoudery als doelstelling heeft dat zij opkomt voor de natuur en in het bijzonder voor alle soorten bijen, zou het mogelijk

moeten zijn om langs deze weg van een achteruitgaande organisatie een bloeiende vereniging te maken. Die stap is niet zo groot als het lijkt. Imkers houden van de natuur. Ze weten veel van bijen, hommels, wespen. Ze moeten leren zich te presenteren als deskundigen op het gebied van de taak en de rol van de bij in de natuur. Veel imkersverenigingen werken samen met plaatselijke natuurverenigingen. Daar zou de grote organisatie veel meer ondersteuning moeten bieden: opleiding, informatiemateriaal, thema's aan de orde stellen. De overheid informeren over de natuurwaarde van bijen en ecologische ontwikkelingen op dit gebied. Dat gebeurt nu veel te weinig. Waar geven imkersverenigingen korte cursussen voor natuurliefhebbers over hun bijenwereld? Daar is beslist veel belangstelling voor. Waar veel belangstelling is, liggen kansen voor nieuwe ontwikkelingen.

240

Nieuwe leden met een andere belangstelling. Jezelf niet presenteren als een oud beroep op braderieën, maar als natuurkenners bij wie je een cursus kunt volgen. Niet om te gaan imkeren, maar om je te verdiepen in de natuur. Dat kan nieuwe imkers opleveren, maar ook belangstellende leden.

Contributie is niet langer een investering maar een steun aan de natuur. Wie lid is van Natuurmonumenten verlangt geen rendement, maar een goed natuurbeheer. Jouw contributie stelt hen in staat dat beheer te voeren.

Georganiseerde imkerij is naar binnen gericht

Waar houdt de georganiseerde imkerij zich mee bezig? Ziektenbestrijding, drachtverbetering, organisatie in stand houden, informatie geven over bedrijfsmethoden: darrenraatmethode, Aalstermethode, welke kast is de beste. Allemaal zaken die alleen van belang zijn voor de imker, voor het imkeren. Vroeger gaf het consulentschap daarbij duidelijk leiding: Spaarkast, Aalstermethode, wetgeving voor ziektenbestrijding. Dat was mogelijk omdat de imker daarin geïnteresseerd was. Een goede bedrijfsmethode was zijn belang. Dat leverde immers honing op. Buiten de georganiseerde imkerij is er voor deze zaken weinig belangstelling. Het biedt nauwelijks mogelijkheden zich naar buiten te presenteren en als dat toch al eens gebeurt, staat het functioneren van het bijenvolk centraal. Daarin is het publiek geïnteresseerd.

Naar een naar buiten gericht perspectief

Wat zijn in onze maatschappij belangrijke items? Natuur, milieu, biodiversiteit, ecologie, biologische producten. Waarom komen mensen op cursussen af? Vanuit een interesse in de natuur. We moeten op-

houden onszelf op braderieën en jaarmarkten te verkopen als een oud ambacht waarvoor wij ons best doen dat in stand te houden. Wij gaan ons presenteren als deskundigen op het gebied van de relatie natuur en (honing)bijen. Daar is belangstelling voor: Groei en bloei, Landleven, Grasduinen, IVN, Vlinderstichting, Das en boom, Natuurmonumenten. Tijdschriften en organisaties met veel leden en maatschappelijke waardering. Non profit organisaties die bestaan dank zij de interesse van mensen in de natuur. Daar ligt ons nieuwe perspectief. Vol trots vertellen we over onze bijen, wat een onvoorstelbaar natuurwonder, wat een nut voor natuur en milieu. En als je nog meer wilt dan iets weten over dit wonder, kun je ze nog houden ook. Dan werk je mee aan natuurontwikkeling, mag je van dichtbij genieten van dat wonder. Dat worden onze nieuwe leden: belangstellenden, supporters en natuurlijk ook imkers.

Nieuwe organisatie dient als een paraplu

De nieuwe organisatie moet een verbreding zijn van de oude. Imkers beleven veel genoeg aan het imkeren. Imkeren is bijhouden voor de honing. Dat is iets wat zeker moet blijven. Voorlichting over bedrijfsmethodes en alles wat daar bij hoort, moet ook blijven. De afdeling handel hoeft er niet uit. Het oude ambacht mag. Imkeren met korven is machtig interessant. We moeten de fruittelers duidelijk blijven maken dat onze bijen voor hun producten van groot belang zijn. Bedrijfsmatige imkers horen in onze organisatie thuis. De nieuwe organisatie wordt echter een organisatie die niet alleen het imkertechnische en het economische aspect van het imkeren onder haar hoede neemt, maar ook de natuurwaarde die verbonden is met bijen naar voor brengt, geheel in lijn met de moderne manier van bezig zijn met de natuur. De natuur is belangrijk voor ons en moet krachtig ondersteund worden, want onze moderne manier van leven vormt een bedreiging voor die natuur. Daarmee is onze moderne manier van leven uiteindelijk een bedreiging voor onszelf.

Houdt u van de natuur, houdt u van bijen, lever dan een bijdrage aan het behoud van dit stuk natuur.

Is dit nieuw?

Dit alles is niet nieuw. Het bestaat allang. Het nieuwe is om deze zaken ook als doelstelling voor de organisatie vast te leggen en er consequenties voor het beleid aan te verbinden. Van imkeren als een vanzelfsprekende manier van omgaan met de natuur ten eigen bate, naar bijhouden als een bijdrage aan de natuur. Daarbij niet wachtend op steun van de overheid maar zelf het initiatief nemend.